

Beste lezer,

Het bosreservatenprogramma van het IBW ging dit jaar zijn vierde werkjaar in. Zoals elk jaar geven we u in onze jaarlijkse nieuwsbrief een beknopt overzicht van de nieuwe ontwikkelingen bij de uitbouw van het netwerk van bosreservaten en presenteren we een bloemlezing van de meest boeiende en interessante resultaten en weetjes van het afgelopen jaar.

Ook in 2003 hebben Bos & Groen en het instituut immers niet stilgezeten : er kwam zowat 430 ha bosreservaat bij en voor drie reservaten werd het beheerplan afgewerkt en bij Ministerieel Besluit goedgekeurd.

Verder werd er weer volop onderzoek verricht in de reservaten : onze eigen onderzoekers hadden de handen vol met het verzamelen van gegevens, verwerken en rapporteren

betreffende de historiek, de bosstructuur, vegetatie, bodem, mycologie ... in drie Vlaamse natuurreservaten en in de bosreservaten Everzwijnbad, De Heirnisse en Wijnendalebos. Ook externe onderzoekers waren dit jaar weer actief in de bosreservaten : het project rond Vleermuizen in bosreservaten en domeinbossen werd afgerond, evenals het onderzoek naar dood-hout-insekten in het bosreservaat Jongenbos. Het bosreservaat Kersselaerspleyn is één van de onderzoekssites van het uitgebreide Xylobios-project, ... Kortom, weer heel wat om over te berichten.

We wensen u alvast veel leesplezier.

Namens het IBW-bosreservatenteam,
Kris Vandekerkhove

Nieuwe bosreservaten in 2003

Het jaar 2003 was zeer productief wat betreft nieuwe reservaten : niet minder dan 430 ha nieuwe bosreservaten werden aangewezen of erkend.

Een eerste reeks, voor een totale oppervlakte van net geen 100 ha, werd op 17 februari bij Ministerieel besluit vastgelegd : het betreft een uitbreiding van het bosreservaat Hallerbos, het voormalige RTT-domein in Liedekerke, het Karkoolbos in Geraardsbergen en Rooiveld in Oostkamp. Hierover werd reeds uitgebreid bericht in de vorige editie van BosreservatenNieuws. Toen lieten we ook al weten dat een aantal zeer interessante dossiers nog in de pipeline zaten. Op 2 december werden enkele hiervan officieel toegevoegd aan de lijst bosreservaten, en dit voor een oppervlakte van 335 ha. Hiermee is het bosreservatennetwerk uitgegroeid tot een oppervlakte van 2083 ha, verspreid over 53 gebieden.

Hieronder volgt een kort portret van de nieuwe reservaten.

Het **Grotenhout** (ook wel Gierlese Bos genoemd), is één van de weinige grote oud-boscomplexen in de Kempen. Eeuwenlang was het eigendom van grote adellijke families. Zelfs de prinsen van Monaco hebben ooit een deel van het bos in eigendom gehad. Een drietal jaar geleden is Bos en Groen erin geslaagd dit unieke complex van ca 300 ha aan te kopen. Het is een gevarieerd geheel van waardevolle oude eikenbossen, beekbegeleidend bos en jongere naaldhoutbestanden, met centraal een grote vijver, ontstaan bij de aanleg van de E34 autosnelweg. Voor het gehele gebied werd een beheerplan opgemaakt, waarbij een evenwichtige afweging werd nagestreefd tussen bosbeheer, recreatie en natuurherstel. Hierbij werden ook twee zones 'bosreservaat' voorgesteld. Deze werden nu officieel als

reservaat aangewezen. Het westelijk deel is 45 ha groot en is langs de vallei van de oude Dijkloop gelegen, het oostelijk deel bestaat uit een compact blok van 26 ha.

Het merendeel van de bosbestanden in beide delen zijn oude loofbossen, gedomineerd door Zomereik. Rond de Oude dijkloop in het westelijk deel treffen we ook beekbegeleidend bos met de bijhorende karakteristieke voorjaarsflora aan.

Oud bos met eik en adelaarsvaren in het Grotenhout (foto K. Vandekerkhove)

Niet alleen de historiek, de bosstructuur en de flora zijn bijzonder in dit bos, ook qua fauna is het bos interessant. De aanwezigheid van broedvogels als Fluitslager, Havik, Wespandief, Zwarte en Kleine Bonte specht, evenals 3 vleermuissoorten die tot de Vlaamse Rode Lijst behoren bevestigt dit.

In het westelijk deel wordt onmiddellijk een nulbeheer ingesteld; in het oostelijk deel worden eerst de komende 20 jaar de aanwezige exoten (voornamelijk Amerikaanse eik en Lork) verwijderd.

Het bosreservaat **Bulskampveld** heeft een oppervlakte van 52 ha en is gelegen te Beernem. De helft van het bosreservaat is eigendom van het Vlaams gewest en wordt aangewezen als bosreservaat, de andere helft is eigendom van de provincie West-Vlaanderen en wordt erkend als bosreservaat. Het bosreservaat maakt deel uit van de beboste gordel op de Vlaamse Zandrug. Het bosreservaat ligt centraal in het boscomplex van Bulskampveld, dat een typisch voorbeeld is van oude veldbebouwingen die halverwege de 19e eeuw in Zandig Binnen-Vlaanderen plaatsvonden.

Een luchtfoto uit 1990 van het Bulskampveld : centraal de vijvers; en erboven een windvalvlakte die ondertussen is dichtgegroeid met Berk.

Het natuurlijk bostype in deze regio is het rijkere Zomereiken-Berkenbos. In het westelijk deel van het reservaat zijn de bestanden vrij goed ontwikkeld, met vrij dikke eiken en beuken als dominante boomsoorten. Daarnaast komen er echter ook nog vrij veel Amerikaanse eiken voor. In het zuidoostelijk deel worden hoofdzakelijk naaldbhoutbestanden met Grove den en Corsicaanse den aangetroffen.

Centraal in het reservaat zijn “De Aanwijspuiten” gelegen, dit zijn oude zand- en veldsteenwinningsputten. Actueel zijn het waardevolle voedselarme, soortenrijke vijvers, die omgeven zijn door heischrale pioniervegetaties en droge en natte heide en heischrale graslanden. Deze centrale enclave beschikt over unieke natuurwaarden die aan open vegetaties gebonden zijn. Door het wegvallen van gerichte beheersmaatregelen zijn deze vijvers en omliggende pioniervegetaties de laatste twintig jaar sterk verbost. Uit recente inventarisaties blijkt dat echter nog belangrijke relictpopulaties van de bijzondere soorten aanwezig zijn. Na het recent opnieuw invoeren van een gericht beheer met plagen en kappen van exoten, blijken deze populaties weer toe te nemen.

In dit centraal gedeelte wordt dan ook een gericht beheer voorgesteld om de heischrale en veldvijvervegetaties te herstellen en in stand te houden.

Voor de gesloten bosbestanden eromheen wordt over de komende 20 jaar een omvormingsbeheer voorgesteld waarbij de exoten geleidelijk worden verwijderd, waarna het bos verder spontaan kan ontwikkelen.

Er worden verder 3 nieuwe bosreservaten aangewezen in Voeren. Ze zijn alle eigendom van het Vlaams Gewest. Het complex “**Roodbos-Veursbos-Vossenaerde**” (voor het gemak verder ‘Veursbos’ genoemd) heeft een oppervlakte van 160 ha.

Het is het grootste gebied dat in één keer als bosreservaat werd aangewezen, en het op één na grootste aaneengesloten bosreservaat voor Vlaanderen (Grootbroek is 177 ha groot). Dit complex bevat een unieke gradiënt van structureel en botanisch zeer waardevol hellingbos naar een doorgaans zuurder en armer bostype bovenaan het plateau. In het hellingbos komt plaatselijk kalk tot aan de oppervlakte. Hierdoor ontstaat een unieke en zeer diverse afwisseling van zure en kalkrijke vegetatietypes. De florawaarden zijn er bijzonder hoog: er komen talrijke indicatorsoorten van oud bos voor maar ook niet minder dan 21 Rode Lijstsoorten.

Ook op vlak van vogels en zoogdieren kent dit bosreservaat zijn gelijke niet in Vlaanderen. De soortenlijst is er zeer volledig en bovendien komen er enkele bijzondere en zeldzame soorten voor zoals onder meer Rode Wouw en Middelste Bonte Specht, Hazelmuis, Ingekorven Vleermuis en Bosvleermuis. Verder komt er nog een kleine populatie Everzwijnen voor.

De andere twee nieuwe reservaten in Voeren, **Teuvenenberg** en **Broekbos**, zijn eigenlijk miniatuurversies van het Veursbos : heel vergelijkbaar, alleen zijn ze een stuk kleiner (resp. 40 ha en ruim 15 ha). Niettemin kunnen we ook hier heel veel van de vermelde bijzondere soorten en soortengroepen terugvinden.

De bosbestanden in alle drie deze bossen hebben over het algemeen een gevarieerde structuur met plaatselijk zeer dikke bomen en grote hoeveelheden dood hout. Buiten enkele naaldbhoutbestanden (fijnspar, douglas, zilverspar) komen er ook weinig of geen exoten voor. Het betreft zeer goed ontwikkelde bostypes met een erg volledige flora en fauna. Ze kunnen zonder twijfel gerekend worden tot de biologisch meest waardevolle bossen van Vlaanderen.

De keuze voor een beheer ligt dan ook voor de hand : een verdere spontane ontwikkeling (via niets-doen) zal de aanwezige natuurwaarde nog verder doen toenemen. Voorafgaand worden de aanwezige exoten verwijderd, in het kader van een startbeheer. Op enkele plaatsen in de rand van het Veursbos wordt voor een botanisch gericht beheer gekozen, onder meer omwille van de unieke orchideeënflora in dit deel van het reservaat.

Zevenster is één van de vele unieke plantensoorten die in Veursbos voorkomen.

Bernard Van Elegem & Kris Vandekerkhove